Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sen. zn. 29 NSČR 13/2010, ECLI:CZ:NS:2012:29.NSCR.13.2010.1

Číslo: 138/2012

Právní věta:

Známým věřitelem dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, je v insolvenčním řízení takový věřitel, o kterém by se insolvenční soud, případně předběžný správce nebo (od rozhodnutí o úpadku) insolvenční správce dlužníka dozvěděl při obvyklém chodu věci buď z listin, jež je dlužník povinen předložit insolvenčnímu soudu (typicky ze seznamu závazků ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) nebo z řádně vedeného účetnictví dlužníka anebo (typově u dlužníka, který nemá povinnost vést účetnictví) z jiných dlužníkem řádně vedených záznamů o stavu jeho majetku a závazků (včetně korespondence). Dlužník, který (lhostejno, zda jde o podnikatele) nekoná s péčí řádného hospodáře a nevede řádné záznamy o stavu svého majetku a o svých závazcích nebo který nesplní řádně a včas povinnost předložit soudu seznam závazků nemá právo spoléhat na to, že věřitel (jenž by v propadné lhůtě určené k podání přihlášky do insolvenčního řízení byl jinak znám - při obvyklém chodu věcí - alespoň insolvenčnímu správci), přijde v důsledku dlužníkovy nedbalosti o možnost přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení.

Věřitel dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, o kterém však do uplynutí propadné lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení nevyjde v insolvenčním řízení ničeho najevo ani z dlužníkem řádně vedeného účetnictví nebo jiných záznamů o majetku a závazcích dlužníka, s nimiž se insolvenční správce včas seznámil, ani jinak, není pro tuto dobu pokládán za známého věřitele dlužníka. Tím, že okolnosti rozhodné pro závěr, že jde o známého věřitele dlužníka, vyjdou při obvyklém (řádném) chodu věcí najevo později (po uplynutí propadné přihlašovací lhůty), není insolvenční správce ani insolvenční soud zbaven povinnosti postupovat ohledně takového věřitele ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona, respektive ustanovení článku 40 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 (plnit vůči němu informační povinnost), zmeškaná lhůta k podání přihlášky se však takovému věřiteli nevrací.

Jestliže dlužník označuje ve svém účetnictví, v jiných svých záznamech nebo v podáních adresovaných insolvenčnímu soudu svého věřitele, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, nepřesně (označí-li např. věřitele - fyzickou osobu pouze jeho fantazijní obchodní firmou), jde skutečnost, že takový věřitel se co do řádné identifikace stal známým insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci až po uplynutí propadné přihlašovací lhůty, k tíži dlužníka.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.05.2012

Spisová značka: 29 NSCR 13/2010

Číslo rozhodnutí: 138

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence

Předpisy: čl. 40 Nařízení (ES) č. 1346/2000
§ 110 IZ
§ 136 IZ
§ 173 odst. 1 IZ
§ 185 IZ
§ 430 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 10. 12. 2009 odmítl K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích (dále též jen „insolvenční soud") přihlášku pohledávky věřitele č. 48 FS (bod I. výroku) a určil, že právní mocí tohoto usnesení účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí (bod II. výroku).

Insolvenční soud vyšel z toho, že insolvenční řízení bylo zahájeno insolvenčním návrhem dlužníka (Q., s. r. o.) z 25. 8. 2008 a dlužníkův úpadek byl zjištěn usnesením insolvenčního soudu ze dne 10. 10. 2008, jehož účinky nastaly téhož dne v 15.14 hodin. Věřitelé dlužníka, kteří tak dosud neučinili, byli současně vyzváni, aby své pohledávky přihlásili do 10. 11. 2008, s poučením že k později podaným přihláškám insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

Dále insolvenční soud poukázal na to, že přihláška pohledávky věřitele č. 48 mu byla doručena dne 23. 10. 2009 (na poštu byla podána 21. 10. 2009), tedy po uplynutí lhůty k podání přihlášek. Věřitel č. 48 v přihlášce oznámil, že je známým věřitelem dlužníka ve smyslu ustanovení § 430 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), proto měl být neprodleně informován o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku, což se nestalo.

Na tomto základě insolvenční soud připustil, že věřitel č. 48 měl být informován o zahájení insolvenčního řízení i o vydání rozhodnutí o úpadku, ovšem pouze za předpokladu, že v době zahájení insolvenčního řízení soud ví, že věřitel je skutečně známým věřitelem podle ustanovení § 430 insolvenčního zákona. V tomto případě však soud mohl vycházet pouze z insolvenčního návrhu dlužníka, z něhož není patrno, že by věřitel č. 48 měl za dlužníkem pohledávku.

Proto insolvenční soud postupoval dle § 185 insolvenčního zákona.

K odvolání věřitele č. 48 V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 11. 1. 2010 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud – vycházeje z ustanovení § 83, § 136 odst. 2 písm. d), odst. 3 a 4, § 173 odst. 1, § 185 insolvenčního zákona a z ustanovení § 57 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu – především uvedl, že k zachování lhůty k podání přihlášky postačí, je-li přihláška posledního dne lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost písemnost doručit insolvenčnímu soudu.

Dodal dále, že pro tzv. známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska (dále též jen „známý věřitel"), platí zvláštní úprava obsažená v § 430 insolvenčního zákona, jež počítá s tím, že budou insolvenčním

soudem zvlášť vyrozuměni o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku doručením těchto rozhodnutí (§ 430 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona), a s tím, že jim bude zvlášť doručena i výzva k podávání přihlášek. Těmto známým věřitelům (pokračoval odvolací soud) tedy v souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášek až ode dne, kdy jim výzva k podávání přihlášek bude doručena zvlášť. Uvedená výjimka je výrazem přizpůsobení insolvenčního zákona i jinak přímo aplikovatelnému nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení (dále též jen „nařízení"), jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, str. 191-208) dne 20. 8. 2004 (srov. článek 40 tohoto nařízení) a respektování přirozené jazykové bariéry, která věřitelům s místem obvyklého pobytu, bydlištěm nebo sídlem v některém z členských států Evropské unie zpravidla brání v účinném využití insolvenčního rejstříku coby zdroje informací o insolvenčním řízení.

K tomu, aby bylo lze postupovat podle § 430 insolvenčního zákona, se insolvenční soud o existenci známého věřitele musí v řízení dozvědět. Nevyplývá-li existence známého věřitele bez dalšího šetření z obsahu insolvenčního spisu, nelze insolvenčnímu soudu důvodně vytýkat, že by vůči takovému věřiteli nesplnil informační povinnost podle § 430 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona.

Dozví-li se insolvenční soud o známém věřiteli až v průběhu insolvenčního řízení, je pro postup podle § 430 insolvenčního zákona rozhodující, v které fázi insolvenčního řízení (kdy) se tak stane. Smyslem úpravy obsažené v § 430 insolvenčního zákona, jež vychází z nařízení, je toliko usnadnit překonání jazykové bariéry a nikoliv prolomit přihlašovací lhůty v případě pohledávek zahraničních věřitelů.

Odtud odvolací soud dovodil, že jde-li o vyrozumění o zahájení insolvenčního řízení, může je insolvenční soud vydat, jen vyjde-li existence známého věřitele v řízení najevo nejpozději do vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka; vyrozumění o vydání rozhodnutí o úpadku lze pak vydat, jen vyjde-li existence známého věřitele v řízení najevo nejpozději do doby, než uplyne lhůta pro podávání přihlášek pohledávek stanovená rozhodnutím o úpadku.

Podle odvolacího soudu tento názor není (ani) v rozporu s právními závěry vyjádřenými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008 (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 25/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 25/2009", které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Odvolací soud doplnil, že jiný postup, jehož důsledkem by bylo vyloučení možnosti odmítnout jako opožděnou přihlášku pohledávky známého věřitele, jehož existence nevyšla v řízení najevo ani do konce lhůty pro podávání přihlášek pohledávek stanovené rozhodnutím o úpadku, by vedl k nepřípustnému zvýhodnění věřitelů z členských států Evropské unie před věřiteli ostatními (tj. věřiteli tuzemskými a věřiteli ze zbytku světa).

Ke zjištěním, jež insolvenční soud učinil z obsahu insolvenčního spisu, odvolací soud doplnil, že insolvenční řízení v této věci bylo zahájeno 25. 8. 2008 v 11.10 hodin, že rozhodnuto o úpadku dlužníka nepostrádá žádnou ze zákonem předepsaných náležitostí, a až do doby, kdy věřitel č. 48 přihlásil pohledávku, se v insolvenčním spisu o něm nenalézá jakákoliv zmínka; přitom výslovně poukázal na obsah insolvenčního návrhu, příloh insolvenčního návrhu a pozdějšího doplnění insolvenčního návrhu.

Odvolací soud proto uzavřel, že insolvenční soud nepochybil, rozhodl-li o přihlášce věřitele č. 48 a o ukončení jeho účasti v insolvenčním řízení podle § 185 insolvenčního zákona. Věřitel č. 48 totiž podal přihlášku do insolvenčního řízení opožděně. Na věci nic nemění skutečnost, že věřitel č. 48 má bydliště ve Spolkové republice Německo, tedy v členském státě Evropské unie. Insolvenční soud se dozvěděl o jeho existenci v průběhu insolvenčního řízení až po uplynutí lhůty pro podání přihlášek

pohledávek, v důsledku čehož již bylo vyloučeno, aby vůči němu postupoval podle § 430 insolvenčního zákona.

Ze skutečnosti, že odvolatel je jediným společníkem dlužníka a je zapsán v českém obchodním rejstříku, nelze bez dalšího dovozovat, že jde nutně o známého věřitele dlužníka ve smyslu § 430 insolvenčního zákona, jehož by měl insolvenční soud automaticky zvláště vyrozumět o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku doručením těchto rozhodnutí. Přitom nelze přehlédnout, že insolvenční řízení bylo zahájeno právě k návrhu dlužníka, vůči němuž vykonával odvolatel jako jeho jediný společník působnost valné hromady (§ 132 obch. zák.), neboť při řádném výkonu této působnosti by odvolatel (na rozdíl od ostatních „vnějších" věřitelů) jistě předem věděl o úpadku dlužníka i o nutnosti řešit ho podáním insolvenčního návrhu. Proto odvolací soud neuvěřil tvrzení odvolatele, že neměl možnost ovlivnit chování dlužníka – insolvenčního navrhovatele, jenž ho v seznamu svých věřitelů neuvedl. Argumentaci odvolatele, že jeho pohledávka vyplývá z účetnictví dlužníka, považoval odvolací soud za bezpředmětnou, s tím, že odvolatel není zaměstnancem dlužníka (§ 203 odst. 2 insolvenčního zákona) a dlužník není bankou nebo spořitelním a úvěrním družstvem anebo pobočkou zahraniční banky (§ 373 odst. 1 insolvenčního zákona) ani institucí elektronických peněz nebo osobou se sídlem nebo místem podnikání na území České republiky nebo mimo území Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru oprávněnou vydávat elektronické peníze na základě povolení podle zvláštního právního předpisu (§ 374 odst. 1 insolvenčního zákona) a ani tuzemskou pojišťovnou nebo zajišťovnou nebo pobočkou pojišťovny z třetího státu po odnětí povolení (§ 385 odst. 1 insolvenčního zákona).

Okolnost, že se v taxativně uvedených případech nepřihlašuje pohledávka věřitele plynoucí z účetnictví dlužníka, ještě neznamená povinnost soudu procházet účetnictví a zjišťovat z něj věřitele dlužníka, uvedl odvolací soud.

Odvolací soud dále uzavřel, že se s odvolatelem neztotožnil v interpretaci pojmu „známý věřitel", tak, jak ji předestřel za použití usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2009, č. j. MSPH 59 INS 3730/2008-P103/v. č. 102-2, odborné literatury (Bělohlávek A. J. Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007 /dále jen „Bělohlávek"/, str. 954) a článku 40 odst. 1 nařízení.

Takový výklad vede podle odvolacího soudu k ústavně neospravedlnitelnému porušení zásad insolvenčního řízení, dle nichž musí být insolvenční řízení vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů, neboť věřitelé, kteří mají podle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti (§ 5 písm. a/ a b/ insolvenčního zákona).

K požadavku odvolatele na přerušení řízení a předložení věci Soudnímu dvoru Evropských společenství k vyřešení předběžné otázky ohledně výkladu pojmu „známého věřitele se sídlem v některém členském státě EU" odvolací soud nevyhověl s tím, že jeho výklad neodporuje nařízení a že odvolateli zůstává možnost podat dovolání k Nejvyššímu soudu.

Věřitel č. 48 podal proti usnesení odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve spojení s ustanovením § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř., namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. (tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatel řešení následujících otázek:

1) Kdy se věřitel stává známým ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení?

2) Je soud oprávněn, respektive povinen, omezit se při zjišťování zahraničních věřitelů pouze na insolvenční návrh, seznam věřitelů předložený dlužníkem, popřípadě na obsah insolvenčního spisu (a nemusí tedy zkoumat dlužníkovu dokumentaci, včetně účetnictví)?

V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel cituje ustanovení článku 40 odst. 1 nařízení, kritizuje výklad pojmu „známý věřitel", jak jej podal odvolací soud, a k položeným otázkám argumentuje následovně:

Ad 1)

Dovolatel se především ohrazuje proti závěru odvolacího soudu, že o něm není žádná zmínka v insolvenčním návrhu ani v insolvenčním spise. Potud odkazuje na insolvenční návrh (str. 2) a na jeho přílohu (str. 8), s tím, že obsahují závazky dlužníka vůči dovolateli označovanému v mezipodnikové komunikaci vždy jako Q., s. r. o. Odtud má za nepochybné, že byl známým věřitelem ve smyslu ustanovení § 430 odst. 1 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení již ke dni podání insolvenčního návrhu.

I kdyby Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolatel nebyl v insolvenčním návrhu a jeho příloze identifikován dostatečně určitě, bylo povinností insolvenčního správce a insolvenčního soudu zjistit, o kterého věřitele, označovaného jako Q., s. r. o., jde.

Bez zřetele k výše uvedenému pokládá dovolatel výklad pojmu „známý věřitel" v napadeném rozhodnutí za nesprávný a odporující výslovnému ustanovení insolvenčního zákona.

Konkrétně dovolatel uvádí, že časové vymezení pojmu „známý věřitel" nemá oporu v insolvenčním zákoně ani v jiném právním předpise. Insolvenční zákon ani jiný právní předpis neurčuje žádnou lhůtu pro to, kdy se má věřitel stát známým tak, aby se na něj vztahovala informační povinnost ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení. Správný výklad pojmu „známý věřitel" má podle dovolatele vycházet z objektivního pojetí a nikoli z pojetí subjektivního (z pohledu soudce).

Smyslem ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení není jen překlenout jazykovou bariéru, nýbrž také překlenout rozdíly mezi národními právními úpravami insolvenčního práva a umožnit tak uplatnění práv v insolvenčním řízení zahraničním věřitelům. Proto se nelze ztotožnit s represivním výkladem lhůt pro podávání vyhlášek v napadeném rozhodnutí, odporujícím základním ideám evropské integrace.

Výklad, podle kterého se věřitel stává „známým věřitelem" jakmile se insolvenční soud dozví o možnosti jeho existence v některém z členských států Evropské Unie, neodporuje ani zásadám insolvenčního řízení a nejde ani o nepřípustné zvýhodnění známého věřitele, když zahraniční věřitelé nemají stejné nebo obdobné postavení jako věřitelé tuzemští (čehož si byl zákonodárce nepochybně vědom, jestliže podle ustanovení § 74 odst. 2 insolvenčního zákona u nich spojil běh lhůty k podávání přihlášek se zvláštním doručením /s doručením vyrozumění a výzvy k podání přihlášky/).

Poměřovat národní právo a právo evropské není podle dovolatele správné, neboť každá z těchto oblastí práva sleduje jiný účel. Potud dovolatel odkazuje na judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále též jen „Soudní dvůr"), která odmítá posuzovat nerovnost právních vztahů na jiných vztazích než vztazích s evropským prvkem. Tím Soudní dvůr připouští (uvádí dovolatel), aby zákonodárce zakotvil v národním právním řádu pro evropské subjekty výhodnější právní úpravu než pro subjekty tuzemské (rozhodnutí ESD v případu 180/83, Hans Moser vs. Land Baden-Würtemberg).

Odvolací soud se podle dovolatele též nevypořádal se závěry právní doktríny ohledně výkladu článku 40 odst. 1 nařízení, jež se shodují s výkladem, který podal v odvolání.

Dovolatel uzavírá, že „známým věřitelem" ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení je každý věřitel se sídlem v některém členském státě Evropské Unie s výjimkou Dánska, jehož existence vyjde najevo kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení. Insolvenční soud je podle ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení povinen zaslat takovému věřiteli poté, co jeho existence vyšla najevo, vyrozumění o zahájení insolvenčního řízení, o vydání rozhodnutí o úpadku a výzvu k podání přihlášky pohledávek. V souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona pak lhůta pro podání přihlášek pohledávek počíná běžet ode dne, kdy byla příslušnému věřiteli doručena uvedená výzva.

Ad 2)

Potud dovolatel proti výkladu obsaženému v napadeném usnesení namítá, že takto by dlužník ke škodě zahraničních věřitelů mohl ovlivňovat, kdo z nich bude považován za známého věřitele.

Podle dovolatelova výkladu může naopak existence známého věřitele vyplývat nejen z insolvenčního návrhu a ze seznamu věřitelů předloženého insolvenčnímu soudu dlužníkem, nýbrž také z dlužníkova účetnictví a z poznatků, které má o majetku dlužníka z jiných zdrojů nejen insolvenční soud, ale také insolvenční správce.

Pro případ, že by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že je nezbytné se odklonit od právního názoru zastávaného právní doktrínou, dovolatel žádá o položení předběžných otázek (jež formuluje) Soudnímu dvoru.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 30. 6. 2010, tj. naposledy ve znění zákona č. 285/2009 Sb.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Dovolání je (bez dalšího) přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3, části věty před středníkem, o. s. ř. (nikoliv podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 238a odst. 1 písm. a/ o. s. ř., jak nesprávně dovozuje dovolatel); srov. R 25/2009". Podmínku, aby šlo o potvrzující usnesení odvolacího soudu, ohledně kterého dovolací soud dospěje k závěru, že má po právní stránce zásadní význam, formulovanou ve větě druhé označeného ustanovení poukazem na obdobné použití § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř., má Nejvyšší soud za obsoletní (srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněné pod číslem 151/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 151/2011").

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný

dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Z ustanovení § 110 insolvenčního zákona se podává, že věřitelé dlužníka jsou od zahájení insolvenčního řízení oprávněni uplatnit v něm své pohledávky přihláškou, a to i v případě, že insolvenční soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek (odstavec 1). Insolvenční soud vyzve věřitele, kteří chtějí své pohledávky uplatnit v insolvenčním řízení, aby podali přihlášku pohledávky. Tuto výzvu lze spojit s oznámením o zahájení insolvenčního řízení; je-li výzva učiněna samostatně až v průběhu insolvenčního řízení, oznamuje se stejným způsobem, jakým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení (odstavec 2). Přihlášky pohledávek na základě výzvy podle odstavce 2 mohou věřitelé podávat až do rozhodnutí o úpadku. Kratší lhůtu není insolvenční soud oprávněn stanovit. Náležitosti této výzvy stanoví prováděcí právní předpis (odstavec 3).

Podle ustanovení § 136 insolvenčního zákona rozhodnutí o úpadku musí obsahovat i výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě, s poučením o následcích jejího zmeškání (odstavec 2 písm. d/). Lhůta k přihlášení pohledávek stanovená v rozhodnutí nesmí být kratší 30 dnů a delší 2 měsíců (odstavec 3). Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, činí lhůta k přihlášení pohledávek 30 dnů (odstavec 4).

Ustanovení § 173 odst. 1 insolvenčního zákona pak určuje, že věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

Dle ustanovení § 185 insolvenčního zákona, jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvlášť přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

Podle ustanovení § 430 insolvenčního zákona známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, vyrozumí insolvenční soud neprodleně o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku (odstavec 1). Povinnost vyrozumět známé věřitele podle odstavce 1 splní insolvenční soud tím, že jim zvlášť doručí rozhodnutí, kterým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, a rozhodnutí o úpadku nebo jeho zkrácené znění (odstavec 2). Známým věřitelům podle odstavce 1 insolvenční soud zvlášť doručí i výzvu k podávání přihlášek pohledávek (odstavec 3).

Při citaci judikatury Soudního dvora, kterou Nejvyšší soud níže použil, je dále tam, kde chybí české verze sbírky rozhodnutí Soudního dvora, odkazováno na její anglickou verzi.

Nejvyšší soud úvodem zdůrazňuje, že při výkladu práva Evropské unie si byl vědom omezení kladených na něj závěry vyslovenými v rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, v případu 283/81 CILFIT [1982], ECR 3415, ve spojení s článkem 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dříve článek 234 Smlouvy o založení Evropského společenství). Článek 267 Smlouvy o fungování Evropské unie mu totiž (jako soudu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva) ukládá povinnost předložit předběžnou otázku, která se týká platnosti a

výkladu aktů přijatých orgány Společenství, a která vyvstala při jeho jednání, Soudnímu dvoru.

Soudní dvůr v označeném rozsudku uzavřel, že národní soudy posledního stupně nemají povinnost předběžné otázky, jestliže:

> 1) Otázka komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie) není významná pro řešení daného případu.
>
> 2) Existuje ustálená judikatura Soudního dvora k dané otázce nebo rozsudek Soudního dvora týkající se v zásadě identické otázky (tzv. acte éclairé).
>
> 3) Výklad a správná aplikace komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie) jsou naprosto zjevné (tzv. acte clair). Přitom k tomu, aby soud členského státu mohl konstatovat, že výklad komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie) je zjevný, musí:
>
> > a) porovnat jednotlivé jazykové verze textu,
> >
> > b) užívat terminologie a právních pojmů komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie),
> >
> > c) vzít zřetel na odlišnosti interpretace komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie),
> >
> > d) být přesvědčen, že jeho výklad je stejně zjevný soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru.

Srov. v tomto ohledu co do podrobné citace těchto závěrů v anglické verzi např. též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2181/2008, uveřejněného pod číslem 95/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

Dále Nejvyšší soud podotýká, že výkladem ustanovení § 430 insolvenčního zákona se ve své rozhodovací praxi již zabýval, přičemž judikatorní závěry, k nimž dospěl a z nichž vycházejí i jeho další úvahy v této věci, lze shrnout následovně:

> 1) Známému věřiteli ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášky až ode dne, kdy mu výzva k podávání přihlášek bude doručena (v souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona) zvlášť (R 25/2009).
>
> 2) Ustanovení § 430 insolvenčního zákona ukládá insolvenčnímu soudu povinnost vyrozumět o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku a doručit zvlášť i výzvu k podávání přihlášek pohledávek jen vůči známým věřitelům z jiných členských států Evropské unie s výjimkou Dánska; ve vztahu ke „známým věřitelům z České republiky“ a k „neznámým věřitelům z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska“ insolvenční soud takovou povinnost nemá (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 21/2009, uveřejněné pod číslem 150/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 150/2011“).
>
> 3) Úprava obsažená v ustanovení § 430 insolvenčního zákona (ve shodě s článkem 40 nařízení) jen pro věřitele z jiných členských států Evropské Unie (a nikoliv pro věřitele tuzemské) není úpravou diskriminující, odporující ústavnímu pořádku České republiky; srov. R 25/2009, usnesení ze dne 26. 1. 2009, sp. zn. I. ÚS 2536/08, jímž Ústavní soud odmítl ústavní stížnosti podanou proti R 25/2009 (jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Ústavního soudu), usnesení ze dne 22. 10. 2009, sen. zn. 29 NSČR 27/2009, uveřejněné pod číslem

63/2010 a R 151/2011.

Článek 40 nařízení zní v české verzi včetně nadpisu takto:

Článek 40

Povinnost informovat věřitele

1. Jakmile je v některém členském státě zahájeno úpadkové řízení, příslušný soud tohoto státu nebo jmenovaný správce podstaty neprodleně informují známé věřitele, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiných členských státech.

2. Tyto informace předané prostřednictvím individuálních oznámení obsahují zejména lhůty, sankce za nedodržení těchto lhůt, subjekt nebo orgán, u kterého se přihlašují pohledávky, a jiná stanovená opatření. Toto oznámení rovněž informuje o tom, zda věřitelé, jejichž pohledávky jsou přednostní nebo zajištěné věcným právem, musí své pohledávky přihlásit.

Nejvyšší soud provedl porovnání dalších jazykových verzí uvedeného článku, přičemž při úvaze o míře samostatné aplikace práva Evropské unie v této věci dospěl k závěru, že ani ostatní jazykové verze uvedeného článku nezakládají pochybnosti o tom, co jím bylo v nařízení vyjádřeno.

Příkladmo lze poukázat na slovenskou, anglickou a německou verzi článku 15 nařízení, jež znějí následovně:

(slovenština)

Článok 40

Povinnosť informovať veriteľov

1. Hneď po začatí konkurzného konania v členskom štáte súd tohto štátu s príslušnou právomocou alebo likvidátor ním vymenovaný bude okamžite informovať známych veriteľov, ktorí majú zvyčajné miesto pobytu, trvalé bydlisko alebo registrované sídlo v iných členských štátoch.

2. Súčasťou tejto informácie, poskytnutej prostredníctvom individuálneho oznamu, sú časové lehoty, pokuty stanovené v súvislosti s týmito časovými lehotami, označenie orgánu alebo úradu oprávneného prijímať prihlášky pohľadávok a iné stanovené opatrenia. V tomto ozname bude uvedené aj to, či veritelia, ktorých pohľadávky sú prednostné alebo kryté vecným právom, musia svoje pohľadávky prihlasovať.

(angličtina)

Article 40

Duty to inform creditors

1. As soon as insolvency proceedings are opened in a Member State, the court of that State having jurisdiction or the liquidator appointed by it shall immediately inform known creditors who have their habitual residences, domiciles or registered offices in the other Member States.

2. That information, provided by an individual notice, shall in particular include time limits, the penalties laid down in regard to those time limits, the body or authority empowered to accept

the lodgement of claims and the other measures laid down. Such notice shall also indicate whether creditors whose claims are preferential or secured in rem need lodge their claims.

(němčina)

Artikel 40

Pflicht zur Unterrichtung der Gläubiger

(1) Sobald in einem Mitgliedstaat ein Insolvenzverfahren eröffnet wird, unterrichtet das zuständige Gericht dieses Staates oder der von diesem Gericht bestellte Verwalter unverzüglich die bekannten Gläubiger, die in den anderen Mitgliedstaaten ihren gewöhnlichen Aufenthalt, Wohnsitz oder Sitz haben.

(2) Die Unterrichtung erfolgt durch individuelle Übersendung eines Vermerks und gibt insbesondere an, welche Fristen einzuhalten sind, welches die Versäumnisfolgen sind, welche Stelle für die Entgegennahme der Anmeldungen zuständig ist und welche weiteren Maßnahmen vorgeschrieben sind. In dem Vermerk ist auch anzugeben, ob die bevorrechtigten oder dinglich gesicherten Gläubiger ihre Forderungen anmelden müssen.

Dále Nejvyšší soud uvádí, že při projednání podaného dovolání nepominul, že v mezidobí došlo k výraznému posunu judikatury odvolacího soudu v řešení otázek otevřených dovoláním. Tak např. v usnesení ze dne 11. 8. 2011, č. j. KSUL 44 INS 11234/2010, 2 VSPH 701/2011-P93-13, Vrchní soud v Praze již uzavřel (odkazuje potud příkladmo na své usnesení ze dne 1. 9. 2010, sp. zn. MSPH 93 INS 1923/2008, 3 VSPH 172/2010-P6), že jeho judikatura je již ustálena v tom, že je zcela nepřijatelné, respektive v rozporu se zásadou spravedlivého insolvenčního řízení, založit odmítnutí přihlášky věřitele jako opožděné na porušení základní povinnosti dlužníka, jež je právě ve vztahu k zahraničním věřitelům zárukou, že i jim budou poskytnuty rovné možnosti, neboť s nimi bude zacházeno jako se známými věřiteli dlužníka. Ochrana majetkových zájmů zahraničních věřitelů dlužníka je totiž závislá na řádném plnění povinností, které dlužníku ukládá zákon jak v souvislosti s podáním insolvenčního návrhu, tak v souvislosti s jeho povinností předložit k výzvě soudu seznamy uvedené v ustanovení § 104 odst. 1 insolvenčního zákona i v případě, že dlužník není insolvenčním navrhovatelem, uzavřel odvolací soud v označeném rozhodnutí.

Jakkoliv Nejvyšší soud v důvodech R 25/2009 zmínil, že úpravou obsaženou v ustanovení § 430 insolvenčního zákona se projevil respekt ke zjevnému faktu přirozené jazykové bariéry, která věřitelům s místem obvyklého pobytu, bydlištěm nebo sídlem v některém z členských států Evropské unie zpravidla brání v účinném využití insolvenčního rejstříku coby zdroje informací o insolvenčním řízení, účel ustanovení článku 40 nařízení (z nějž ustanovení § 430 insolvenčního zákona vychází) zjevně není omezen pouze na tuto okolnost. Jde rovněž o úpravu, jež má zásadním způsobem usnadnit známému věřiteli při uplatnění jeho pohledávky v insolvenčním řízení též překonání bariér daných tím, že na rozdíl od věřitele tuzemského (zpravidla) není obeznámen s procesními pravidly platnými pro insolvenční řízení státu, ve kterém bylo zahájeno insolvenční řízení.

V tomto kontextu je zjevně nepřiléhavé omezit výklad pojmu „známý věřitel“ na obsah insolvenčního spisu.

Známým věřitelem dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, je v insolvenčním řízení takový věřitel, o kterém by se insolvenční soud, případně předběžný správce nebo (od rozhodnutí o úpadku) insolvenční správce dlužníka dozvěděl při obvyklém chodu věci buď z listin, jež je dlužník povinen předložit insolvenčnímu soudu (typicky ze seznamu závazků ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 písm. b/

insolvenčního zákona), nebo z řádně vedeného účetnictví dlužníka anebo (typově u dlužníka, který nemá povinnost vést účetnictví) z jiných dlužníkem řádně vedených záznamů o stavu jeho majetku a závazků (včetně korespondence). Dlužník, který (lhostejno, zda jde o podnikatele) nekoná s péčí řádného hospodáře a nevede řádné záznamy o stavu svého majetku a o svých závazcích nebo který nesplní řádně a včas povinnost předložit soudu seznam závazků, nemá právo spoléhat na to, že věřitel (jenž by v propadné lhůtě určené k podání přihlášky do insolvenčního řízení byl jinak znám – při obvyklém chodu věcí – alespoň insolvenčnímu správci), přijde v důsledku dlužníkovy nedbalosti o možnost přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení. V literatuře srov. k uvedenému přiléhavě např. Bělohlávek, str. 954.

Je rovněž zjevné (a naznačuje se již ze závěrů obsažených v R 150/2011), že věřitel dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, o kterém však do uplynutí propadné lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení nevyjde v insolvenčním řízení ničeho najevo ani z dlužníkem řádně vedeného účetnictví nebo jiných záznamů o majetku a závazcích dlužníka, s nimiž se insolvenční správce včas seznámil, ani jinak, nebude pro tuto dobu pokládán za známého věřitele dlužníka. Tím, že okolnosti rozhodné pro závěr, že jde o známého věřitele dlužníka, vyjdou při obvyklém (řádném) chodu věcí najevo později (po uplynutí propadné přihlašovací lhůty), není insolvenční správce ani insolvenční soud zbaven povinnosti postupovat ohledně takového věřitele ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona, respektive ustanovení článku 40 nařízení (plnit vůči němu informační povinnost), zmeškaná lhůta k podání přihlášky se však takovému věřiteli nevrací.

To, že v daném kontextu nelze hovořit o úpravě diskriminační, se vedle přiléhavé dovolací argumentace podává též z výše (ad 3/) provedeného shrnutí judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

Nejvyšší soud je přesvědčen, že výklad a správná aplikace práva Evropské unie jsou ve výše rozebíraných otázkách naprosto zjevné a že podaná interpretace práva Evropské unie (včetně té, jež bude na základě výše podaných východisek dále promítnuta do poměrů této věci) je stejně zjevná soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru.

Právní posouzení věci odvolacím sudem tudíž ve světle výše podaných závěrů neostojí a dovolací důvod dle § 24a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl již proto uplatněn právem.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Výše podaný výklad rovněž předpokládá (ve shodě s dovolací argumentací), že tam, kde dlužník označuje ve svém účetnictví, v jiných svých záznamech nebo v podáních adresovaných insolvenčnímu soudu svého věřitele, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, nepřesně (označí-li např. věřitele – fyzickou osobu pouze jeho fantazijní obchodní firmou), jde o skutečnost, že takový věřitel se co do řádné identifikace stal známým insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci až po uplynutí propadné přihlašovací lhůty, k tíži dlužníka a práva přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení ve lhůtě počítané ode dne, kdy mu bude výzva k podání přihlášky doručena zvlášť, takového věřitele nezbavuje.

Úkolem insolvenčního soudu tedy bude ve světle podaného výkladu skutkově ověřit též dovolatelovu námitku, že označení Q., s. r. o., se v insolvenčním návrhu a jeho příloze týkalo právě dovolatele, který se tak stal známým věřitelem dlužníka ještě před rozhodnutím o úpadku dlužníka.